

TALLINNA VANA JUUDI KALMISTU

בית הקברות היהודי העתיק בטאלין

בית הקברות היהודי העתיק הינו אתר הקבורה היהודי הראשון הידוע בטאלין. ההיסטוריה של הקהילה היהודית בטאלין החלה עוד בימי הביניים, אך בעת החדשה בתקופות השלטון השוודי והרוסי נאסר ליהודים להתיישב באיזורים אלו של אסטוניה. בתקופת שלטונה של הקיסרות הרוסית יקטרינה השנייה (1762-96) הותר ליהודים להתגורר רק באיזור מצומצם שהוא כיום ליטא, בלארוס, אוקראינה ופולין, ועל מנת לצאת מאיזורים אלו נזקקו לאישור מיוחד. מספרם של היהודים בטאלין היה מועט עד להחלטת הקיסר הרוסי ניקולאי הראשון בשנת 1828 לחייב גם יהודים בשירות צבאי, בעקבותיה החלו להשלח לטאלין חיילים וקנטוניסטים יהודים, לאחר שסיימו 25 שנות שירות צבאי רבים מהם בחרו בטאלין כמקום מגוריהם. הקהילה היהודית הראשונה בטאלין נוסדה בשנת 1830 בעיקר על ידי חיילים אלו.

בשנת 1845 הקהילה קיבלה אישור להקים בית קברות יהודי ליד בית הקברות "אלכסנדר נבסקי" (בתוך העיר) ברחוב "מאגאסיני". עד הקמת ה"חברא קדישא" בשנת 1856 התקיימו רק מספר בודד של לוויות יהודיות.

הקהילה היהודית המקומית גדלה בקצב איטי מאד עד לתקופת שלטונו של הצאר אלכסנדר השני (81-1855), שהקל את ההגבלות על היהודים.

בשנות ה-1880 מספר היהודים בטאלין היה 1000 נפש, בשנים אלו הוקם בית ספר יהודי, וב-1884 באירוע חשוב ומשמעותי מאד לחיי הקהילה הושלם בית הכנסת הכוראלי הגדול ברחוב "מאקרי".

בית הקברות היהודי העתיק התאפיין בקברי אבן מסיביים המגודרים בגדרות ברזל, כאשר רוב הנפטרים נקברו כמנהגי יהודי בתכריכים בלבד ללא ארון קבורה. רק חלק מרשימות הנפטרים הקבורים בבית הקברות נשמרו.

המבנה הראשון בבית העלמין היה "בית שער" – מבנה כניסה מרשים, מבנה זה תוכנן בשנת 1880 על ידי האדריכל ניקולאי תם האב. בשנת 1910 נבנה ציון גדול על קברו של מנהיג הקהילה היהודית והיזום של בניית בית הכנסת מר שעה לווינוביץ' (על ידי האדריכל ז'אק רוזנבאום). באותה שנה הוחלט לסגור את בית העלמין, מאחר והמקום שכן באיזור ביצות שאינו מתאים לקבורה וההפרעה שנגרמה לתושבי האיזור. בהיתר מיוחד התקיימה קבורה אחרונה בשנת 1936.

בהחלטה אכזרית של שלטון הכיבוש הסובייטי בשנת 1963 בית הקברות היהודי העתיק הושמד. בשנת 1967 במקום בית העלמין על קברותיהם של יהודי טאלין נבנה מגרש לתיקון וחניה של כלי רכב, פסולת הריסת בית העלמין ומצבות קבורה שימשו בבניית וביצור רצועת חוף בין "רוסלקה" לנמל הישן, כמה מהמצבות נמצאו בעת סלילת הכביש "דרך רידי" בשנת 2017. מבנה הכניסה נהרס ברובו בשנת 1979.

תוכנית לשיחזור בית הקברות נהגתה במחלקה לשימור מבנים היסטוריים שבמועצת התכנון של עיריית טאלין, במסגרתה נערך מחקר ארכיאולוגי ראשוני בשנת 2019. בתחילת שנות ה-2020 בשיתוף פעולה של מועצת מרכז העיר, עיריית טאלין, הקהילה היהודית באסטוניה, הקהילה היהודית הדתית באסטוניה ותושבים מקומיים הושלם ויושם הפרויקט לשיקום בית העלמין העתיק של טאלין.

Tallinn

